

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GĖLO POŽEMINIO VANDENS GAVYBOS GRĘŽINIŲ
ĮTEISINIMO LAIKINOJO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
MOKESČIO UŽ VALSTYBINIUS GAMTOS IŠTEKLIUS ĮSTATYMO NR. I-1163 6
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
GERIAMOJO VANDENS TIEKIMO IR NUOTEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. X-764
13, 14 IR 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos gėlo požeminio vandens gavybos gręžinių įteisinimo laikinojo įstatymo projektas (toliau – Laikinis įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo Nr. I-1163 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Mokesčio įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 13, 14 ir 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Geriamojo vandens tiekimo įstatymo projektas, visi kartu – projektai) parengti, įvertinus bendruomenių ir kitų asmenų kreipimusis dėl problemų kylančių siekiant apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir institucijų taikomų sankcijų už požeminio vandens išteklių gavybą neturint gręžinio paso ar privalomo leidimo požeminio vandens ištekliams išgauti.

Projektais siekiama sustiprinti požeminio vandens išteklių kokybinę ir kiekybinę apsaugą, užtikrinti saugaus geriamojo vandens tiekimą gyventojams.

Laikinojo įstatymo projekto parengimą paskatinusios priežastys:

1) nepakankama gamtos išteklių naudojimo aplinkosauginė kontrolė ir kasmet prarandami (virš 4 mln. eurų) mokesčiai už išgautus požeminio vandens išteklius:

Lietuvoje geriamuoju vandeniu daugiausia apsirūpinama iš požeminio vandens gavybai skirtų gręžinių (toliau – gręžinys). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo ir Žemės gelmių registro nuostatais¹ visi gręžiniai turi būti registruoti Žemės gelmių registre (toliau – ŽGR), tačiau dalis gręžinių dėl įvairių priežasčių yra neregistruoti arba registruoti ŽGR, tačiau neturintys sistemoje nurodyto savininko (toliau – nelegalūs gręžiniai). Remiantis Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba) modeliuojama situacija Lietuvoje šiuo metu neregistruotų gręžinių galimai yra apie 30 tūkst., neturinčių ŽGR nurodyto savininko gręžinių fiksuota 11727. Jei, vadovaujantis Žemės gelmių įstatymo 16 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatomis, požeminio vandens išgavimui reikalingas leidimas, ŽGR neregistruoto gręžinio savininkas negali gauti tokio leidimo, vadinasi negali naudoti požeminio vandens išteklių. Kol nėra nelegalių gręžinių įteisinimo tvarkos, požeminio vandens ištekliai iš neregistruotų gręžinių išgaunami nelegaliai. Aplinkosauginę kontrolę vykdančios pareigūnai mokestinio patikrinimo metu tokių gręžinių savininkams skiria baudas, už be leidimo išgautus požeminio vandens išteklius, taip pat taiko padidinto tarifo mokestį (dauginant iš 10) ir nurodo gręžinį likviduoti. Modeliuojant situaciją pagal 2019 m. Tarnybos duomenis (nurodytu laikotarpiu iš visų registruotų gėlo požeminio vandens gręžinių apie 20 proc. buvo reikalingas leidimas) skaičiuotume, kad iš 30 tūkst. gręžinių apie 6000 gręžinių savininkų išteklių išgavimui reikalingas leidimas, o per parą iš pastarųjų gręžinių išgaunama 20 m³ požeminio vandens išteklių, tai galėtume teigti, kad Valstybė praranda apie 600 tūkst. eurų už leidimo išdavimą (vienkartinis mokestis) ir kasmet virš 4 mln. eurų mokesčių už išgautus požeminio vandens išteklius. Valstybė neturėdama detalios informacijos reikalingos efektyviam požeminio vandens išteklių valdymui negali užtikrinti tinkamos požeminio vandens išteklių apsaugos, išgaunamų išteklių kokybės, kas įtakoja nepakankamą visuomenės sveikatos

¹ Patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 198 „Dėl Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo įgyvendinimo“.

saugos užtikrinimą. Neturint visos informacijos neįmanoma suplanuoti ir (ar) numatyti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų plėtros perspektyvų, numatyti požeminio vandens išteklių poreikio ateityje, nors tokios informacijos rinkimą įpareigoja daryti 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir tarybos Direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus. Svarbu pažymėti, kad bet koks prasigręžimas į požeminio vandens sluoksnį laikytinas potencialiu taršos šaltiniu, todėl informacijos apie gręžinius rinkimas ir kaupimas tiek nacionaliniu tiek ir vietos savivaldos lygmeniu yra labai svarbus.

Atkreiptinas dėmesys, kad po 1990 metų dalis kaimiškų vietovių naudojamos geriamojo vandens tiekimui skirtos infrastruktūros buvo perduota eksploatuoti savivaldybių vandentvarkos įmonėms. Dėl chaotiškai vykusio perdavimo, dalies perimtų požeminio vandens gavybai skirtų gręžinių įrengimą patvirtinantys dokumentai neišliko, kita dalis perimtų gręžinių – galimai galėjo būti įrengti nelegaliai. Nesant lanksčiai gręžinių įregistravimo tvarkai, siekiant nenutraukti geriamojo vandens tiekimo gyventojams, tokie gręžiniai buvo eksploatuojami iki pat šių dienų. 2018 m. liepos 1 d. aplinkosaugos kontrolės funkcijas žemės gelmių išteklių naudojimo srityje perėmė Aplinkos apsaugos departamentas prie AM (toliau – AAD). Pažymėtina, kad būtent AAD vykdyta kontrolė ir išryškino problemos mastą.

2) pastebima nepakankama gamtos išteklių ir visuomenės sveikatos saugą ir taip pat savivaldybėms ir (arba) savivaldybės kontroliuojamoms įmonėms (viešojo geriamojo vandens tiekėjai) dėl teisinio reguliavimo spragų taikomos didelės baudos:

Kita su gręžinių įteisinimu susijusi aktuali problema, kurią siekiama spręsti pateiktais teisės aktų projektais, tai dalies ŽGR esamų gręžinių aktualių duomenų įrašymas. Sovietiniais metais įrengtų gręžinių įregistravimas ŽGR buvo atliktas perkeliant gręžinius iš tuo metu pildytų gręžinių kadastro knygų ir neturint aktualios informacijos apie gręžinių savininkus. Gręžinio savininko įrašymas į ŽGR, tais atvejais, kai nėra nuosavybę įrodančių dokumentų, gali užtrukti iki metų ir ilgiau. Atvejais kada gręžinys registruotas ŽGR, tačiau nėra įrašyti gręžinio savininko duomenys, faktinis tokio gręžinio valdytojas negali pradėti procedūrų reikalingų leidimui, naudoti požeminio vandens išteklius, gauti. 2018 m. AAD sustiprinus požeminio vandens išteklių naudojimo kontrolę, pastebėta, kad didžioji dalis iš tokių gręžinių išgaunamų požeminio vandens išteklių yra naudojami viešajam vandens tiekimui. Viešasis vandens tiekėjas perimantis ŽGR registruotą, bet neturintį aktualių duomenų apie savininką, gręžinį ir dėl to negalintis gauti leidimo požeminio vandens išteklių naudojimui, yra baudžiamas už išteklių naudojimą pažeidžiant teisės aktų nuostatas. Aplinkos apsaugos kontrolę vykdytys pareigūnai mokestinio patikrinimo metu nevertina ar savininko nustatymo procedūros *pripažįstat gręžinius bešeimininkiais* yra prasidėjusios ar ne ir tokių gręžinių naudotojams skiria baudas už be leidimo išgautą požeminį vandenį taikydami dešimterio tarifo dydžio mokestį, nepaisant to, kad kažkuriais atvejais subjektas mokestį už išteklių naudojimą būna sumokėjęs. Nepriėmus gręžinių įteisinimo tvarkos kaimo bendruomenės bus paliekamos be kokybiško geriamojo vandens ir jo tiekimo paslaugos, o savivaldybėms ir (arba) savivaldybės kontroliuojamos įmonėms (viešojo geriamojo vandens tiekėjai) dėl teisinio reguliavimo spragų bus taikomos didelės baudos ir ekonominės sankcijos.

Laikinojo įstatymo projektu siekiama, kad būtų įteisinti visi valdomi ir naudojami požeminio vandens gręžiniai, sustiprinta požeminio vandens išteklių kokybinė ir kiekybinė apsauga ir visuomenės sveikatos sauga. Tuo tikslu siūloma nustatyti laikiną neregistruotų požeminio vandens gręžinių legalizavimo tvarką, suteikiant galimybę per nurodytą laikotarpį įteisinti valdomą ir (arba) naudojamą gręžinį ir susitvarkyti kitus požeminio vandens išteklius išgauti reikalingus dokumentus, netaikant administracinės ir juridinių asmenų atsakomybės ir didesnio tarifo mokesčio už be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, kol vyks gręžinio legalizavimo procedūros. Atsižvelgiant į tai, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo ir Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo nuostatomis, ūkio subjekto mokestinio patikrinimo metu, nustatant Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo nuostatų pažeidimus ūkio subjektui skiriamas didesnio tarifo mokestis, mokestį apskaičiuojant už trejus praėjusius kalendorinius metus, Laikinajame įstatyme siūlome numatyti

vienkartinę gręžinio įteisinimo įmoką (toliau – vienkartinė įmoka). Siūloma numatyti, kad vienkartinė įmoka būtų mokama ūkio subjektų (išskyrus viešojo vandens tiekėjus), kuriems vadovaujantis Žemės gelmių įstatymo 16 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatomis požeminio vandens išteklių išgavimui reikalingas leidimas naudoti požeminio vandens išteklius. Siūloma numatyti, kad vienkartinė įmoka būtų mokama pradėjus gręžinio legalizavimo procedūras per 30 kalendorinių dienų. Atsižvelgiant į tai, kad didesnio mokesčio tarifas apskaičiuojamas Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatyme nustatytus tarifus dauginant iš koeficiento 10 ir gautą skaičių padauginus iš išgauto ištekliaus kiekio, taip pat įvertinus, kad ne visi ūkio subjektai, naudojantys požeminio vandens išteklius iš nelegaliai įrengtų gręžinių, turės apskaitos duomenis, siūloma numatyti fiksuotą vienkartinės įmokos dydį, kuris būtų diferencijuojamas priklausomai nuo planuojamo išgauti išteklių kiekio. Siekiant aiškumo siūloma numatyti vienkartinės įmokos mokėtojų grupes, kurios nustatomos pagal išteklių išgavimo kiekį. Grupės išskirtos remiantis Tarnybos duomenimis apie pastaraisiais metais išduotus leidimus ir juose dažniausiai nustatomus skiriamus išgauti požeminio vandens kiekius. Vienkartinės įmokos dydis pirmai grupei (iki 10 m^3 per parą) apskaičiuotas grupės vidutinį metinį išgavimą padauginant iš 3 (praėjusius kalendorinius metus), antros grupės (10 m^3 – 100 m^3 per parą) dydis apskaičiuotas proporcingai didėjimo tvarka, o trečios (100 m^3 ir daugiau per parą) per pusę dalinant tą sumą, kurią ūkio subjektas, išgaunantis be leidimo 100 m^3 per parą požeminio vandens išteklių, gautų, jei būtų tikrinamas mokestinio patikrinimo metu.

Mokesčio įstatymo projektas parengtas įvertinus teismų praktiką, kuri rodo, kad, jei asmuo kreipiasi į teismą dėl AAD skirto padidinto tarifo mokesčio sumažinimo, dažniausiai teismo sprendimu AAD taikomas koeficientas 10 sumažinamas iki 1,5 ar 2 ir taip pat įvertinus kitų institucijų taikomas sankcijas už panašaus pobūdžio nusižengimus.

Geriamojo vandens tiekimo įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į tai, kad nepaisant to, kad vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo, Geriamojo vandens įstatymo ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo (toliau – GVTNT įstatymas) nuostatomis, savivaldybių institucijoms priskirta organizuoti ir koordinuoti geriamojo vandens išgavimą, tiekimą ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje, o taryboms organizuoti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų, būtinų viešajam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui, perdavimą ar naudojimą, preliminariais duomenimis Lietuvoje neperimtų gręžinių vis dar yra likę apie 400. Gręžinių vanduo, neaišku kokios kokybės, vietinių gyventojų yra naudojamas siekiant apsirūpinti geriamuoju vandeniu.

Pažymėtina, kad nuostatos, jog geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra nuosavybės teise turi priklausyti savivaldybei arba šios savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojamai įmonei ir, kad vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, kuri nuosavybės teise priklauso kitiems asmenims ir yra reikalinga viešajam vandens tiekimui, savivaldybės iniciatyva išperkama savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojamos įmonės ar savivaldybės nuosavybės arba sudaromos sutartys dėl geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų naudojimo (nuomos, panaudos, jungtinės veiklos ir pan.), įtvirtintos 2006 metais įsigaliojusiame GVTNT įstatyme.

Atkreiptinas dėmesys, kad GVTNT įstatyme numatyta, jog savivaldybė arba šios savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojama įmonė, privalo naudoti ir prižiūrėti nuosavybės teise ar kitaip teisėtai valdomą ir (arba) naudojamą geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą ir bešeimininkę infrastruktūrą. Už bešeimininkės infrastruktūros, naudojamos viešosioms geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti, eksploatavimo ir remonto sąnaudas apmoka savivaldybės ir geriamojo vandens tiekėjai ir nuotekų tvarkytojai. Pažymėtina, kad Aplinkos ministerija iš 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų skyrė savivaldybėms ir vandens tiekėjams lėšų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros inventorizacijai, šios lėšos galėjo būti naudojamos ir bešeimininkio turto inventorizavimui.

Atsižvelgiant į tai, įstatymų nuostatų visuma leidžia teigti, kad savivaldybės turėdamos Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę,

būdamos atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą, įgyvendindamos minėtus teisės aktus ir užtikrindamos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų, kaip viešojo intereso paslaugų, teikimo prieinamumą visiems gyventojams, turi teisę ir pareigą perimti minėtą infrastruktūrą, kad būtų užtikrintas minėtų paslaugų teikimas, tačiau infrastruktūros perėmimas vyksta vangiai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

LRS nariai konsultuojantis su Aplinkos ministro

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Gręžinių registravimas: Žemės gelmių įstatymas nustato, kad visi gręžiniai privalo būti registruojami Žemės gelmių registre. Vadovaujantis Aplinkos ministro 1999-12-23 įsakymu Nr. 417 „Dėl Lietuvos aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento „Požeminio vandens gavybos, monitoringo ir žemės gelmių tiriamųjų geologinių gręžinių projektavimo, įrengimo, konservavimo ir likvidavimo tvarkos aprašas“ (LAND 4-99) patvirtinimo“ (toliau – Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 23 d. įsakymas) Nr. 417 patvirtinta tvarka, kuri taikoma tik naujai įrengiamiems gręžiniams, gręžiniui įrengti rengiamas projektas, įrengus gręžinį išduodamas gręžinio pasas, o gręžinys įregistruojamas Žemės gelmių registre. Tuomet, Žemės gelmių įstatymo nustatytais atvejais asmenys, požeminio vandens išteklių išgavimui, turi gauti Tarnybos išduotą leidimą ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymu, kuriame nustatyta, kad mokesčio mokėtojai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, išgaunantys šiuo įstatymu apmokestinamus valstybinius gamtos išteklius, kuriems išgauti reikalingas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo, kitų teisės aktų nustatyta tvarka išduotas leidimas, mokėti mokestį už gamtos išteklius.

Šiuo metu nėra tvarkos, nustatančios kriterijus, kuriais vadovaujantis gėlo požeminio vandens gavybos gręžinys, įrengtas nesilaikant Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 417 nustatytų reikalavimų, būtų registruojamas Žemės gelmių registre. Požeminio vandens išteklių išgavimas iš tokių gręžinių laikytinas neteisėtu ir tokių gręžinių savininkams skiriamos baudas, už be leidimo išgautus požeminio vandens išteklius, taip pat taikomas dešimterio tarifo dydžio mokestis ir nurodoma gręžinį likviduoti.

Mokesčio padidintu tarifu taikymas: šiuo metu Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę negu išgautas gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį taikomas didesnis mokesčio tarifas, kuris apskaičiuojamas šio įstatymo 1, 2 ir 3 prieduose nustatytus tarifus dauginant iš koeficiento 10.

Geriamojo vandens tiekimui skirtos infrastruktūros perėmimas: pagal GVTNT įstatymo nuostatas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, skirta viešajam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui, nuosavybės teise turi priklausyti savivaldybei arba viešajam geriamojo vandens tiekėjui, išskyrus šiuos atvejus (GVTNT įstatymo 16 straipsnio 4 dalis):

- kai infrastruktūra, nuosavybės teise priklauso kitiems asmenims ir yra reikalinga bei tinkama viešajam geriamojo vandens tiekimui ir (arba) nuotekų tvarkymui, turi būti savivaldybės institucijos iniciatyva perduodama savivaldybei arba viešajam geriamojo vandens tiekėjui vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos apraše nustatyta tvarka. Jeigu dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros išpirkimo ir perdavimo savivaldybės arba viešojo geriamojo vandens tiekėjo nuosavybės susitarti nepavyksta, savivaldybės institucijos iniciatyva turi būti sudaromos sutartys dėl geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo (nuomos, panaudos, jungtinės veiklos) ir geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo (GVTNT įstatymo 16 straipsnio 6 dalis);

- kai dėl infrastruktūros perdavimo ir (arba) jos naudojimo sąlygų susitarti nepavyksta, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo sąlygas ir tvarką nustato teismas (GVTNT įstatymo 16 straipsnio 8 dalis).

LR Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos aprašo 24 punkte įtvirtinta, kad „<...> šalis susitarus, infrastruktūros objektas gali būti perduotas savivaldybės arba viešojo geriamojo vandens tiekėjo, paviršinių nuotekų tvarkytojo nuosavybėn neatlygintinai“. Vadovaujantis šiomis nuostatomis, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra nuosavybės teise turi priklausyti savivaldybei arba šios savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojamai įmonei, o jei susitarti nepavyksta, dėl geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo turi būti sudaromos sutartys (nuomos, panaudos, jungtinės veiklos) ir tik vėliausiai nesusitarus, minėtos infrastruktūros naudojimo sąlygas ir tvarką nustato teismas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Laikinojo įstatymo projektu siūloma patvirtinti laikiną požeminio vandens gręžinių legalizavimo tvarką, suteikiant galimybę įsiteisinti valdomą gręžinį, susitvarkyti nuosavybę ir kitus požeminio vandens ištekliams išgauti reikalingus dokumentus, atleidžiant asmenį nuo administracinių ir ekonominių sankcijų už požeminio vandens išteklių naudojimą be leidimo, kol vyks gręžinio legalizavimo procedūros. Pažymėtina, kad vadovaujantis Laikinojo įstatymo projekto nuostatomis asmuo nėra atleidžiamas nuo mokesčio už valstybinius gamtos išteklius mokėjimo, jei toks mokestis privalomas vadovaujantis Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo nuostatomis. Laikinojo įstatymo projektu siūloma asmenį nuo administracinės atsakomybės atleisti 4 atvejais:

1. jei asmuo likvidavo neregistruotą, iki šio įstatymo įsigaliojimo įrengtą, gręžinį iki Laikinojo įstatymo įsigaliojimo – siūlymas grindžiamas atsižvelgiant į tai, kad AAD inspektorius vykdydamas mokestinį patikrinimą (už 3 paskutinius metus) likviduoto gręžinio savininkui netaikytų padidinto tarifo mokesčio;

2. jei asmuo nori pats likviduoti neregistruotą, iki šio įstatymo įsigaliojimo įrengtą, gręžinį – siūlomas atleidimas nuo atsakomybės prasidėtų nuo to momento, kai apie šį savo ketinimą asmuo informuotų AAD; Pažymėtina, kad gręžinio likvidavimas turi būti atliekamas vadovaujantis Požeminio vandens gavybos, monitoringo ir žemės gelmių tiriamųjų geologinių gręžinių projektavimo, įrengimo, konservavimo ir likvidavimo tvarkos aprašo² nuostatomis, kuriose nurodytos likvidavimo sąlygos. Įvertinus gręžinių likvidavimo darbų apimtį Laikinajame įstatyme nurodytas 3 mėnesių terminas, per asmuo privalo likviduoti gręžinį.

3. jei asmuo dėl neregistruoto, iki šio įstatymo įsigaliojimo įrengto, gręžinio įteisavimo kreipiasi į savivaldybę dėl pritarimo naudoti požeminio vandens gręžinį gavimo – siūlomas atleidimas nuo atsakomybės prasidėtų nuo to momento, kai savivaldybei pateikiamas prašymas; Atkreiptinas dėmesys, kad prašymas savivaldybės institucijos pateikti išvadą dėl požeminio vandens gavybos gręžinio įrengimo, įrašyta vadovaujantis Žemės gelmių įstatymo nuostatomis, kurios nurodo, kad savivaldybės institucijos teikia išvadas paraiškoms dėl gėlo požeminio vandens gavybos gręžinio projektavimo.

4. jei asmuo nusprendžia susitvarkyti nuosavybės teisę į iki šio įstatymo įsigaliojimo nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype įrengtą ŽGR registruotą požeminio vandens gręžinį

² Patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 417 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. spalio 28 įsakymo Nr. D1-781 redakcija)

– siūlomas atleidimas nuo atsakomybės prasidėtų nuo to momento, kai apie šį savo ketinimą asmuo informuotų AAD.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šiame įstatyme nurodytos teritorijos, šiuo atveju požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonos, nustatomos gavus į šias teritorijas patenkančio Nekilnojamojo turto registre įregistruoto žemės sklypo savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio, o kai žemės sklypas nesuformuotas, – valstybinės žemės patikėtinio rašytinį sutikimą dėl šiame įstatyme nurodytos teritorijos (teritorijų) nustatymo. Atsižvelgiant į tai Laikinojo įstatymo projekte numatyta, kad jei gavus savivaldybės pritarimą naudoti grėžinį, asmuo vadovaujantis Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nustatyta tvarka negali nustatyti ir įrašyti (įregistruoti) Nekilnojamojo turto registre požeminio vandens vandenvietės apsaugos zonos, turi per 12 mėnesių nuo pritarimo gavimo šį grėžinį likviduoti.

Mokesčio įstatymo projektu siūloma sumažinti Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatyme požeminio vandens (išskyrus mineralinį vandenį) ištekliams nustatytą koeficientą nuo 10 iki 2.

Geriamojo vandens tiekimo įstatymo projekte numatytas 3 metų laikotarpis, t. y. įtvirtinta data, kad iki 2023 m. gruodžio 31 d. savivaldybė arba jos kontroliuojama vandens tiekimo įmonė turi perimti iš bendruomenių ar kitų asmenų geriamojo vandens tiekimui reikalingą infrastruktūrą, siejamas su Laikinojo įstatymo projekto įgyvendinimu. Įvertinant tai, kad Laikinojo įstatymo projekto nuostatos galiotų iki 2023 m. gruodžio 31 d. t. y. iki šio laikotarpio numatyta galimybė įteisinti valdomą grėžinį ir susitvarkyti kitus požeminio vandens išteklius išgauti reikalingus dokumentus, netaikant administracinės ir juridinių asmenų atsakomybės ir didesnio tarifo mokesčio už be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, kol vyks grėžinio legalizavimo procedūros, manome, kad siekiant užtikrinti kokybišką geriamojo vandens tiekimo paslaugų teikimą, per šį laikotarpį savivaldybė arba jos kontroliuojama vandens tiekimo įmonė yra pajėgi perimti geriamojo vandens tiekimui reikalingą infrastruktūrą.

Pažymėtina, kad nuo 2006 metų savivaldybė arba jos kontroliuojama įmonė turėjo pareigą imtis iniciatyvos, jog kitiems asmenims nuosavybės teise priklausanti, tačiau reikalinga viešajam vandens tiekimui geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, nuosavybės teise priklausytų savivaldybei arba jos kontroliuojamai vandens tiekimo įmonei. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis GVTNT įstatymo 34 straipsnio 5 dalis nuostatomis, geriamojo vandens tiekėjų suderintos planuojamos investicijos su Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, gali būti pripažintos pagrįstomis valstybės reguliuojamoms kainoms nustatyti, todėl išperkama kitiems asmenims priklausanti geriamojo vandens tiekimo infrastruktūra gali būti įtraukiama į planuojamas investicijas.

Taip pat siūloma įstatymo projekte (keičiamuose 13 ir 14 straipsniuose) atsisakyti nuostatų dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių reorganizavimo sujungimo būdu ir taikyti abu Civiliniame kodekse nustatytus įmonių jungimo būdus.

Tikimasi, kad priėmus **projektus** bus:

- identifikuoti ir suregistruoti visi esami ir naudojami grėžiniai,
- užtikrinta pakankama ir efektyvi požeminio vandens išteklių kokybinė ir kiekybinė apsauga,
- sustiprinta visuomenės sveikatos sauga,
- užtikrintas geresnis viešojo vandens tiekimo planavimas ir geriamojo vandens kokybė,
- užtikrintas efektyvesnis mokesčių už požeminio vandens išteklių naudojimą deklaravimas, rinkimas ir sumokėjimas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru

dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti projektai įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsiliieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Laikinojo įstatymo projektą bus sudarytos palankios sąlygos įsiteisinti valdomus (nuosavybės teisė į gręžinį Civilinio kodekso 4.47 straipsnyje nustatytais pagrindais) gėlo požeminio vandens gavybai skirtus gręžinius, ir sumokėjus vienkartinę įmoką (išskyrus viešuosius vandens tiekėjus) ir , gauti požeminio vandens išteklių išgavimui reikalingą leidimą. Ūkio subjektams administracinė našta nepadidės ir bus sudarytos sąlygos, vadovaujantis laikina tvarka, įsiteisinti gręžinius.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus laikinąjį įstatymą, anksčiau minėtų įstatymų pakeitimų projektus, įstatymų inkorporavimui į teisinę sistemą, teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Laikinojo įstatymo projektą ir siekiant užtikrinti tinkamą normų įgyvendinimą, aplinkos ministras turės priimti neregistruotų gėlo požeminio vandens gavybos gręžinių įteisinimo tvarką ir nustatyti paraiškos dėl gėlo požeminio vandens gavybos gręžinio naudojimo formą, Tarnyba turės patvirtinti gręžinio paso formą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Projektų įgyvendinimui papildomo valstybės lėšų poreikio nenumatoma.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

-

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Žemės gelmių registras“, „požeminio vandens ištekliai“, „požeminio vandens gavybos grėžinys“, „leidimas naudoti požeminio vandens išteklius“, „didesnis mokesčio tarifas“, „geriamojo vandens tiekimo infrastruktūra“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia Seimo nariai:

Simonas Gentvilas

Kęstutis Mažeika

Kazys Starkevičius

Valius Ažuolas

Aidas Gedvilas